

**Міністерство освіти і науки України
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського**

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНІСТЬ

**Матеріали
XXX наукової конференції
здобувачів вищої освіти**

Випуск 46

Одеса – 2024

УДК: 001:005.745

I – 90

Збірник містить тези доповідей окремих учасників
XXX наукової конференції здобувачів вищої освіти
«Історичний досвід і сучасність».

Редакційна колегія збірника:

Богданова І. М., доктор педагогічних наук, професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Букач В. М., кандидат історичних наук, приват-професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Наумкіна С. М., доктор політичних наук, професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Сокаль М. А., кандидат філологічних наук, доцент
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Сухотеріна Л. І., доктор історичних наук, професор
(НУ «Одеська політехніка»).

Відповідальний редактор – Букач В. М.

Рецензенти:

Колбіна Л. А., кандидат педагогічних наук, доцент
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Мельник Ю. П., кандидат політичних наук, доцент
(Одеський державний аграрний університет).

(С) Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського (м. Одеса), 2024.

(С) Букач В. М., упорядник, 2024.

5. Український національний одяг: від історії до сучасності. *Вже-Вже*. 2017. 10.08// <https://vzhe-vzhe.com/blog/ukrainian-national-clothes/>
6. Vogue UA Ukrainian Designers Showcase: знайомство з брендом PUSTOVIT. *VOGUE*. 2022/ 27 вересня.// <https://vogue.ua/article/fashion/brend/vogue-ua-ukrainian-designers-showcase-znayomstvo-z-brendom-poustovit-49973.html>

ПОГЛЯД ЧЕСЬКИХ НАУКОВЦІВ НА ВИХОВНІ МЕТОДИ

А. С. МАКАРЕНКА

Кровякова А.

Видатний український педагог Антон Семенович Макаренко (1888 – 1939 рр.) належить до справжніх революціонерів науки. Педагогічний досвід та ідеї А. С. Макаренка стали потужним стимулом розвитку вітчизняної педагогіки у всіх її основних підрозділах: методології, теорії та методиці виховання та навчання, постановці актуальних проблем педагогічної майстерності та підготовці вчителів та вихователів.

Саме А. С. Макаренко одним із перших наголосив на важливості тактичного ставлення до дітей і звернув увагу вчителів на необхідність вміти керувати своїм настроєм, стилем та тоном спілкування, інтонацією, мімікою та жестами.

Основним принципом виховної системи А. С. Макаренка був метод колективного виховання, який він особисто розробив та випробував. Він одним із перших вдало поєднав на практиці два основних тогочасних принципи – навчальний процес та виробничу працю вихованців. [1] Але головною проблемою, вирішеною А. С. Макаренком, була проблема взаємовідносин у дитячому колективі.

А. С. Макаренку була властива висока вимогливість до своїх вихованців, проте при цьому він також виявляв до них максимальну повагу та довіру. [2, с. 5]

Починаючи з другої половини 1940-х років педагогічна спадщина А. С. Макаренка стає об'єктом пильної уваги зарубіжних педагогів. Відгуки різняться від абсолютного невизнання та різкої критики до – з іншого боку – обожнювання. [3, с. 270]

Проаналізуємо ставлення до системи виховання А. С. Макаренка чеської академічної спільноти від радянських часів до сьогодення.

Багатим джерелом оцінки особистості А. С. Макаренка та його педагогічної майстерності з погляду чеського педагогічного товариства є збірка «А. С. Макаренко – класик соціалістичної педагогіки» (1988 р.), куди увійшли роботи чеських та словацьких авторів, представлені на конференції, що проходила в Оломоуці 23-25 березня 1988 року та була присвячена 100-річчю від дня народження видатного педагога.

Наприклад, Франтішек Козел, який у другій половині 1980-х років працював на кафедрі педагогіки Карлового Університету в Празі, у своїй роботі віддає шану методології А.С. Макаренка, наголошуючи, що вона була перевірена педагогом на особистому досвіді. Він також приділяє увагу тому, що А. С. Макаренко у своїй теорії про колективне виховання розкрив вплив малих соціальних груп на людину та її розвиток. [6, с. 12 - 14]

У цій же збірці професор та декан педагогічного факультету Університету Масарика 1990-х років Станіслава Кучерова оцінює виховну систему А. С. Макаренка як про випереджаючу свій час. [6, с. 96 - 99]

До найвідоміших чеських макаренкознавців належить доцент Університету Палацького в Оломоуці Лібор Пеха. У своїй книзі «Жорстока поема: невідомий Макаренко» (1999 р.) він окремо відзначає два виховні засоби, що заслуговують на увагу: воєнізацію колективу та ручну працю. [8, с. 56 - 68] В іншій роботі, присвяченій А.С. Макаренко – «А. С. Макаренко: життя і творчість революціонера педагогіки» (1975 р.), – автор зазначає, що А. С. Макаренко зумів досягти двостороннього виховного процесу. Пеха підкреслює, що у системі А. С. Макаренка виховний процес полягав не в

односторонньому впливі вихователя на дитину, а спирався на взаємодію обох сторін. [7, с. 41]

У «Жорсткій поемі» Пеха згадує чеську соціальну працівницю та виховательку початку 1920-х років М. І. Левітінову. Вона особисто відвідала колонію у 1924 році та опублікувала книгу «Робота з безпритульниками», де окремо відзначила та позитивно оцінила наявність спільного навчання хлопчиків та дівчаток у колонії ім. М. Горького. [8, с. 85 - 87]

Чеський педагог, викладач Карлового Університету Станіслав Бендл у своїй книзі «Основи соціальної педагогіки» (2016 р.) відносить ідеї А. С. Макаренка до донині актуальних. Автор стверджує, що зараз ці методики можна використовувати при роботі з пацієнтами, які лікуються від наркотичної залежності. Проте Бендл не бачить можливості застосувати досвід А. С. Макаренка у сучасній школі, бо вважає умови роботи А. С. Макаренка вкрай специфічними та незрівнянними з умовами сучасної школи. [4, с. 38 - 42]

У навчальному посібнику «Історія педагогіки» (2017 р.) викладач Сілезького університету в Опаві Каміл Яніш-молодший зазначає, що А. С. Макаренко був не лише відомим українським педагогом часів Радянського Союзу, а й здобув світове визнання. Незважаючи на те, що автор посібника критикує встановлений у колонії А. С. Макаренка практично військовий режим, він у позитивному ключі відгукується про поняття А. С. Макаренка про дисципліну, наголошуючи на незвичайному підході педагога до порядку не як до засобу виховання, а як до його мети. Автор згадує про негативне сприйняття методів А. С. Макаренка сучасниками, але стверджує, що причиною нападок була неспроможність інших педагогів досягти результатів близьких до результатів виховної роботи А. С. Макаренка. Окремим елементом спадщини А. С. Макаренка Яніш-молодший називає досвід постпенітенціарної соціальної реабілітації, придатний до застосування і сьогодні. [5, с. 76 - 78]

Студент Університету Томаша Баті в Зліні Леош Шмідек у своїй магістерській дисертації «А. С. Макаренко як особистість соціальної педагогіки» (2016 р.) виділяє три педагогічні прийоми А. С. Макаренка, що застосовуються і в сьогоdnішній соціальній педагогіці. Це система перспективних ліній – система постановки цілей, а також педагогічний оптимізм та підхід до дисципліни, який зараз, на думку автора, можна застосувати у сфері самодисципліни. [9, с. 74]

Магістрант Філософського факультету Пардубицького університету Нікола Ванчурова у своїй роботі, що порівнює виховні засади італійського священика Івана Боска, А. С. Макаренка та польського педагога Януша Корчака, позитивно відгукується про методи українського педагога. Окремо вона виділяє те, що вихованці повинні були самі піклуватися про порядок у навчально-виховному закладі і при цьому робили це на добровільних засадах, хоча сучасна педагогіка віднесла б вихованців А. С. Макаренка до дітей зі складною поведінкою. [10, с. 73]

Студентка факультету гуманітарних наук Університету Томаша Баті Йитка Ванечкова у своїй роботі «А. С. Макаренко – педагог та його методи в області соціальної педагогіки» визнає неоднозначність використання досвіду А.С. Макаренка у сучасній педагогіці. Вона зазначає, що сьогоdnішній школі властивий більш ліберальний стиль викладання та альтернативні методи навчання, тому методи А. С. Макаренка можуть викликати незгоду та опір як з боку педагогічного колективу, так і з боку батьків та дітей. Проте автор вважає, що проблеми виховання молоді часів А. С. Макаренка схожі на проблеми сучасних дітей, тому деякі методи відомого педагога можна використовувати і зараз. [11, с. 75]

Педагогічна спадщина А. С. Макаренка є частим предметом досліджень у чеському академічному середовищі та оцінюється її представниками здебільшого позитивно.

-
1. Карабут Ю. А. Антон Семенович Макаренко та його роль в педагогічній діяльності. *Концептуальні шляхи реформування та*

- розвитку педагогічних наук: Матеріали ІІ науковопрактичної конференції. Херсон: Молодий вчений, 2020. С. 15 - 17 // <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/ped/43may2020/3.pdf>
2. Спадщина А.С. Макаренка і педагогічні пріоритети сучасності: До 120-річчя від дня народження: Біобібліографічний покажчик / Укл.: З.М.Горова, І.В.Сенча, О.І.Борисенко. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. 104 с. // https://library.sspu.edu.ua/biblioteka/bibliografichni_pokazhchyky/2008/3.pdf
 3. Чистякова І. А. Розвиток ідей А. С. Макаренка в сучасній освітній практиці: міжнародний контекст. *Творча спадщина А. С. Макаренка в контексті інноваційного розвитку освіти ХХІ століття*: матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2018. С. 269 - 273. // https://pedagogika.sspu.edu.ua/images/zbirnik_tez_0603_sbrueva_2d7f7.pdf
 4. Bendl Stanislav. *Základy sociální pedagogiky*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2016. 334 s. // <https://katalog.npmk.cz/records/53d78435-48c9-481b-9225-9de47c63ac4e?locale=cs>
 5. Kamil Janiš ml. *Dějiny pedagogiky: Distanční studijní text*. Opava: Slezská univerzita, 2017. 113 s. // https://is.slu.cz/el/fvp/leto2021/UPPVIK009/0_Dejiny_pedagogiky_opora.pdf
 6. Olomoucké Setkání – A. S. Makarenko 1988: Sborník z konference 23 – 25 března 1988 «A. S. Makarenko – klasik socialistické pedagogiky». Olomouc: Univerzita Palackého, 1989. 141 s. // <https://ezdroje.upol.cz/index.php?lang=cs>
 7. Pecha Libor. A. S. Makarenko: Ze života a díla revolucionáře v pedagogice. Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 1975. 180 s.// <https://ndk.cz/view/uuid:767d1c90-5bf7-11e7-a0ea-005056827e52?page=uuid:e103fb10-7b64-11e7-94b3-005056825209>
 8. Pecha Libor. *Krutá poema: Makarenko jak ho neznáme*. Brno: Doplněk, 1999. 250 s. // <https://ndk.cz/view/uuid:c2fc29e0-81bb-11e3-a6e0-005056827e52?page=uuid:d68eeb40-96e3-11e3-8b69-005056825209>
 9. Šmídek Leoš, Bc. A. S. Makarenko jako osobnost sociální pedagogiky: Diplomová práce. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2016. 96 s. // https://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/37202/%C5%A1m%C3%ADdek_2016_dp.pdf?sequence=1&isAllowed=y
 10. Vančurová Nikola, Bc. *Výchovné aspekty v činnosti Dona Bosca, A. S. Makarenka, J. Korczaka*: Diplomová práce. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2020. 101 s.// https://dk.upce.cz/bitstreamupce/handle/10195/75553/VancurovaN_Vychovne_aspekty_KR_2020.pdf?sequence=4
 11. Vaněčková Jitka, Bc. A.S. Makarenko – pedagog a jeho metody v oblasti sociální pedagogiky: Diplomová práce. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2016. 94 s. // <https://digilib.k.utb.cz/handle/10563/37214>

З М І С Т

1. Мутавчи В. Українські історики про Данила Галицького.....	4
2. Гнедко А., Букач В. М. Козацька тема в поезії Тараса Шевченка.....	7
3. Муся А. Діяльність Т. Г. Шевченка у Кирило-Мефодіївському братстві.....	12
4. Ковра К. Олександр Довженко – талановитий художник.....	16
5. Загороднюк Д. Життя в поезії та поезія в житті Андрія Любки.....	19
6. Самойлова П. Витоки поезії Лілії Олейнік.....	23
7. Добровольська Д. Північне Причорномор'я у давньогрецькій міфології.....	27
8. Аврамогло А. Олег Соколов і вітчизняний нонконформізм...	30
9. Мальчик А. Українські традиції в сучасному одязі.....	34
10. Кровякова А. Погляд чеських науковців на виховні методи А. С. Макаренка.....	38
11. Ілясов О.О., Щербина А. І. Психолого-педагогічні засади застосування ейдетики як засобу розвитку творчого мислення молодших школярів.....	43
12. Бондаренко Н. С. Навчання інформатики в закладах середньої освіти.....	46
13. Данилишина К. С. Педагогічні програмні засоби в загальноосвітніх закладах.....	49
14. Бейгул А. Особливості корегування девіантної поведінки у підлітків.....	53
15. Хархаров Д., Гегечкорі О. В. Українська гуманістична традиція – джерело рефлексії сучасного суспільства.....	57
16. Савицький В. Культурна політика: до визначення поняття...	60
17. Стоянов Є., Кубко В. П. Правові норми і принципи функціонування міжнародних організацій.....	62
18. Панова К. Північна Корея: місце та роль в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні та світі.....	68
19. Латова М. Енергетична дипломатія: вплив енергетичних ресурсів на світову політику.....	71